

Yttrande över promemorian Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd (S2020/09872)

2021-04-01

Fremia
Box 16355
103 26 Stockholm

Besöksadress
Klara Södra Kyrkogata 1
Stockholm

08-702 54 00
info@fremia.se
fremia.se

Fremia bildades den 1 januari 2021 genom ett samgående mellan Arbetsgivarföreningen KFO och Arbetsgivarförbundet IDEA. Fremia har drygt 520 medlemmar inom personlig assistans som tillsammans sysselsätter cirka 33 000 personliga assistenter. Bland medlemmarna finns brukarkooperativ i ideella eller ekonomiska föreningar, ägarledda aktieföretag och egna arbetsgivare. Gemensamt för Fremias medlemmar inom personlig assistans är att de är tydligt idédrivna och att de också ofta har egna erfarenheter av funktionsnedsättning och personlig assistans.

Sammanfattning

Fremia tillstyrker förslaget att utbetalning av ersättning för personlig assistans endast ska göras för assistans som utförts av en anordnare med tillstånd.

Fremia anser vidare att SFB bör ändras så att assistansersättning ska utbetalas till den assistansberättigade eller i enlighet med dennes betalningsanvisning, under förutsättning att vald utförare av assistansen har tillstånd när assistansen utförs.

Synpunkter på förslag och bedömningar

3.3 Utbetalning ska inte ske om tillstånd saknas.

Assistansersättning ska som huvudregel inte betalas ut för personlig assistans som har utförts i en enskild verksamhet som har bedrivits utan tillstånd. Om verksamheten under avtalstiden har haft ett tillstånd som återkallats, eller på annat sätt har upphört att gälla, ska ersättning ändå betalas ut för assistans som har utförts innan den assistansberättigade har underrättats om att verksamheten saknade tillstånd. Om det finns särskilda skäl ska ersättning för assistans få betalas ut även i andra fall där verksamheten saknar tillstånd. Rätten att neka utbetalning ska gälla både vid kommunalt ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans och vid statlig assistansersättning.

Fremia tillstyrker förslaget principiellt men anser att regeringen bör överväga en mer generös skrivning än "särskilda skäl" för att skydda den assistansberättigade och ge denne skäligt rådrum att ordna sin assistans i en situation där den hittillsvarande anordnaren förlorar sitt tillstånd. Vi bedömer att en full kalendermånad med assistansersättning efter den månad då den assistansberättigade informerats om ett indraget tillstånd skulle vara en mer rimlig tidsrymd för att den enskilde ska ha möjlighet att på ett ordnat sätt lösa situationen.

3.4 Försummad anmälningsplikt ska inte leda till nekad utbetalning.

Det bör inte införas en bestämmelse som innebär att utbetalning av assistansersättning ska nekas i fall där en kommun eller region har försummat att anmäla till Inspektionen för vård och omsorg att den bedriver assistansverksamhet, eller i fall där en assistansberättigad som anställer sina egna personliga assistenter inte har anmält detta.

Fremia instämmer i den bedömning som görs i promemorian.

3.5 IVO ska underrätta Försäkringskassan och berörda kommuner om ett tillstånd återkallas.

Inspektionen för vård och omsorg ska underrätta Försäkringskassan och berörda kommuner om beslut att återkalla ett tillstånd för en enskild att bedriva verksamhet med personlig assistans eller att tillfälligt förbjuda sådan fortsatt verksamhet.

Fremia tillstyrker förslaget.

3.6 IVO ska ha rätt att begära information från tillståndshavare.

Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska vara skyldig att på begäran från Inspektionen för vård och omsorg lämna uppgifter som inspektionen kan behöva för att lämna underrättelser om beslut i ett tillsynsärende.

Fremia tillstyrker förslaget.

3.7 Försäkringskassan och kommuner ska anmäla verksamheter utan tillstånd.

Försäkringskassan ska anmäla till Inspektionen för vård och omsorg om det finns anledning att anta att en enskild bedriver verksamhet med personlig assistans utan tillstånd. Även kommuner ska ha i uppgift att anmäla till inspektionen om det finns anledning att anta någon bedriver sådan verksamhet utan tillstånd.

Fremia tillstyrker förslaget.

3.8 Assistansberättigade och anordnare ska få stöd i att utforma avtal om personlig assistans.

Regeringen bör lämna i uppdrag till Socialstyrelsen att i samråd med Försäkringskassan dels analysera vilka frågor som kan vara viktiga för anordnaren och den assistansberättigade att reglera i ett avtal om köp av personlig assistans, dels ta fram information om betydelsen av att dokumentera avtalsvillkoren skriftligt.

Fremia har följande synpunkter.

Även icke bindande råd riskerar att leda till detaljstyrning och begränsningar. Vi anser att det är viktigt att, om regeringen går vidare med detta, myndigheten ges ett tydligt uppdrag att inte snäva in utrymmet för variationer som möjliggör mångfald. Det måste även fortsättningsvis vara möjligt att fritt avtala om villkor som är viktiga endast för någon eller ett fåtal assistansanvändare.

Det är också viktigt att det i myndighetens uppdrag tydligt framgår att det ska genomföras i nära dialog med representanter för assistansberättigade och assistansanordnare.

Fremia Personlig Assistans föreslår ändring av 51 kap. 19 § SFB

Förslagen i den remitterade promemorian syftar till att ge tillståndet från IVO att bedriva verksamhet med personlig assistans den betydelse som det förtjänar. I sammanhanget vill Fremia därför lyfta en fråga som är kopplad till detta men som inte adresseras i promemorian.

I 51 kap. 19 § SFB anges att Försäkringskassan på begäran av den försäkrade får besluta att assistansersättningen ska betalas ut till bland annat den som har tillstånd att bedriva verksamhet med personlig assistans.

I förarbetena anges att Försäkringskassan inte har någon laglig möjlighet att ifrågasätta om den försäkrade begär att assistansersättningen ska betalas ut direkt till en anordnare. I samma förarbeten föreslogs därför att utbetalning av assistansersättning endast skulle få ske till en anordnare som har tillstånd att bedriva verksamhet med personlig assistans. Det kravet infördes med lagändringen som trädde i kraft den 1 juli 2013.

Av förarbetena framgår att kravet på tillstånd som förutsättning för att utbetalning ska kunna ske infördes för att det samtidigt infördes krav på ekonomisk och annan lämplighet för att få tillstånd att anordna personlig assistans och att denna åtgärd inte skulle kunna nå sitt syfte i det fall assistansersättningen skulle kunna betalas ut till någon som inte genomgår samma kontroll som en assistansanordnare med tillstånd.

Högsta förvaltningsdomstolen har i HFD 2019 ref. 21 bedömt att ordalydelsen i 51 kap. 19 § SFB inte kan tolkas som att det finns en skyldighet för Försäkringskassan att efterkomma den försäkrades begäran. Lagtexten är följaktligen inte formulerad i enlighet med de bakomliggande intentionerna.

51 kap. 19 § SFB bör därför, mot bakgrund av den tolkning som görs i HFD 2019 ref. 21, ändras på så sätt att Försäkringskassan ska ha en skyldighet att efterkomma den försäkrades begäran att betala ut assistansersättningen till en viss anordnare med tillstånd att bedriva verksamhet. Förslagsvis görs detta genom att "får" byts ut mot "ska".

Det är IVO som utfärdar tillstånd för att bedriva verksamhet med personlig assistans. Det är också IVO som utövar tillsyn över hur verksamheten bedrivs. Att Försäkringskassan (som inte har tillsynsansvaret), genom att vägra utbetalning till en anordnare som har tillstånd, i praktiken kan göra en form av överprövning av IVO:s tillståndsbeslut är både ologiskt och otydligt. Därför bör Försäkringskassan vara skyldig att utbetala assistansersättning till en anordnare som har tillstånd om den assistansberättigade begär det.

En sådan skyldighet för Försäkringskassan att efterkomma den assistansberättigades begäran ligger också i linje med utgångspunkterna i LSS, nämligen att den enskilde ska ges inflytande, medbestämmande och valfrihet i fråga om hur assistansen ska utföras.

För Fremia

Henrik Petré

Branschansvarig personlig assistans